

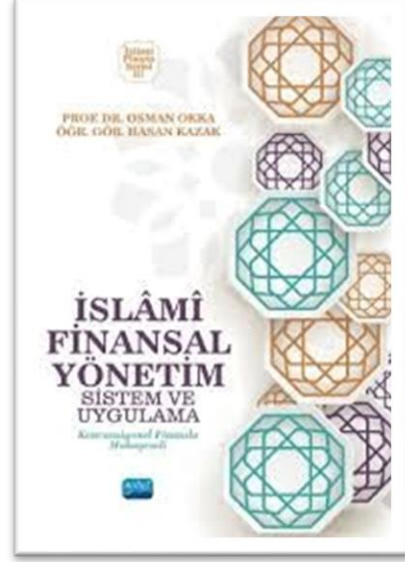

KİTAP TANITIMI | BOOK REVIEW

İSLAMİ FİNANSAL YÖNETİM-SİSTEM VE UYGULAMA (Konvansiyonel Finansla Mukayeseli)

Osman Okka, Hasan Kazak, Nobel Akademik Yayıncılık,
820 sayfa, Ankara, 2020.
ISBN: 978-625-402-942-4.

Hazırlayan: Dr. Öğrt. Üyesi Aytaç AYDIN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İslami İlimler fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı /
ofisaytac@hotmail.com / 0000-0001-9016-5711

İslami finans, kaynağını İslam hukukundan alan finans olarak ifade edilebilir. Bu tanımdan hareketle “İslami finansal yönetimin sistem ve uygulaması”nın da İslam hukuk kuralları ile örtüşmesi beklenmektedir. Dolayısı ile bir finansal sistem kurgusu ve pratik ticari hayata yansıyan uygulaması İslam hukukunun muamelat kuralları ile örtüştüğü oranda “İslami Finansal sistem” olarak ifade edilebilir.

Finansal yönetim, işletme finansmanı ve mühendislik ekonomisi çalışmaları ile tanınan, KTO Karatay Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Osman Okka ve aynı bölüm öğretim görevlisi Hasan Kazak tarafından kaleme alınan eser Nobel yayınları tarafından 2020 yılında okuyucularına sunulmuştur. İslami finans konusunda Türkiye’de pek çok telif ve tercüme eser olmasına rağmen kitap, İslami finansal yönetimin sistem ve uygulamasını konvansiyonel finansla mukayeseli olarak ele alan ilk çalışmaların başında yer almaktadır.

Kitap, bir önsözün ardından 7 kısım içinde sunulan 22 bölüm, ek tablolar (s. 769-780) ve dizinden (s. 781-792) oluşmaktadır. Her bölümün sonunda, bölümün daha iyi anlaşılmasına hizmet eden sorular ve bölüm kaynakçası verilmiştir.

Yazarlar önsözünde, İslami finansın tarihi süreçteki gelişimini, kitabın amacını, öğretim felsefelerini ve kitabın ana planını ortaya koymuşlardır.

1. Kısımda (s. 1-108) İslami finansla giriş ve İslami finansın sosyal yönü ele alınmıştır. Finansal yöneticinin İslami insan tipinin niteliklerine (İslam'ın emirleri yasakları, etik değerleri vd.) göre hareket etmesi gereğine vurgu yapılarak hem İslami finansı hem de konvansiyonel finansı bilmesi gereğinin önemi belirtilmiştir.

Kitap, ilk kısımdan başlayarak sonuna kadar İslam hukuku kurallarına göre faaliyet gösteren firma ile konvansiyonel firma kavramları üzerinden mukayeseli bir anlatım metodunu benimsemiştir. Bu anlatım metodunun bir uzantısı olarak bu kısımda finans felsefesi de karşılaştırmalı olarak ortaya konularak İslami finansın “değer hükümleri” ekseninde şekillendiği ve insanlığa bütüncül bir bakış açısıyla baktığı ifade edilmiştir. Yani insanın inanç (iman) pratik hayat bütünlüğü bağlamında ticari, hukuki, ahlaki kültürel, siyasi, vd. yönlerin birbirinden bağımsız olmadığı vurgulanmıştır.

Bu kısımda üç bölüme yer verilmiş olup 1. bölümde (s. 3-39), İslâmî finansal yönetimin rolü ve amaçları ele alınmış; 2. bölümde (s. 41-77), insanın tarihi, din ve İslâmî inanç sistemi İslâm'da ilim, insan ve İslâmî toplum anlayışı incelenmiş; 3. bölümde ise (s. 81-107), İslâmî finansın hukuki çerçevesi, sınırları ve önemli yasaklar, ekonomik ve İslâmî insan tipi ele alınmıştır.

2. Kısımda (s. 109-227) İslami ticari akitler ve uygulanan finansman modelleri incelenmiştir. İslam iktisadında dar anlamda borç ilişkisinden geniş anlamda borç ilişkisine kadar; taraflardan birinin diğerine karşı ya da tarafların birbirlerine karşı yerine getirmekle mükellef olduğu davranışların en temel kaynaklarından biri olan akit konusu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Daha sonra para ve ilgili konular tahlil edilerek özellikle “ribâ” yasağı üzerinde durulmuştur.

Bu kısımda da üç bölüme yer verilmiş olup (4-6. bölümler); 4. bölümde (s. 111-145), İslâmî finasta ticaretin temel esasları (akitler ve alım-satım akdi) üzerinde durulmuş; 5. bölümde (s. 147-188), para sistemi ve finansal matematik, faiz, İslâm'da para ve faiz, faizli ilgili özel konular incelenmiş; 6. bölümde ise (s. 189-227), İslâmî finasta uygulanan temel finansman modelleri (ürünler ve yöntemler) anlatılmıştır.

3. Kısımda (s. 229-363) şirketler, finansal tablolar, finansal analiz ve tahminleme konuları dört bölüm halinde ortaya konulmuştur (7-10 bölümler). 7. bölümde (s. 231-269), İslâm hukuku kurallarına göre faaliyet gösteren şirketler, konvansiyonel şirketler ve konvansiyonel şirketlerin İslâmî şirket hâline dönüştürülmesi konuları üzerinde durulmuş; 8. bölümde (s. 271-305), İslâmî firmalarda faaliyet raporu, finansal tablolar, amortismanlar, vergiler, nakit akımları konuları açıklanmış; 9. bölümde (s. 307-337), İslâmî firmalarda finansal analiz ve kontrol, finansal yapıyı güçlendirici önlemler konuları işlenmiş ve 10. bölümde ise (s. 339-363), İslâmî firmalarda finansal tahminleme ve planlama konuları incelenmiştir.

4. Kısımda (s. 365-485) İslam finans kurallarına göre faaliyet gösteren firmalarda işletme sermayesi yönetimi, sermaye bütçelemesi, tahvil, sukûk, pay senedi değerlemesi ele alınmıştır. Bu kısmın giriş bölümünde işletme sermayesinin önemi ve işletme sermayesi politikası tahlil edilerek İslam hukuku kurallarına göre faaliyet gösteren işletmelerde sermaye finanslama felsefesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu kısımda üç bölüme yer verilmiş olup (11-13. bölümler); 11. bölümde (s. 367-408), İslâmî firmalarda işletme sermayesi yönetimi ve kısa vadeli finansman kaynakları ele alınmış; 12. bölümde (s. 409-440), İslâmî firmalarda uzun vadeli yatırım kararları (sermaye bütçeleme) üzerinde durulmuş ve 13. Bölümde ise (s. 441-485), İslâmî firmalarda tahvil, sukuk ve pay senedi değerlemesi işlenmiştir.

5. Kısımda (s. 487-580) İslami firmalarda risk getiri ilişkisi, portföy yönetimi, sermaye yapısı ve uzun vadeli finansman alternatifleri, temettü politikası incelenmiştir. İslam iktisadını temel prensiplerinden olan “el-harâc bi’d-damân” (risk-getiri dengesini) ele alırken riski üç şekilde değerlendirilmiştir: İslami risk, tek bir pay senedinin veya varlığın riski ve portföy riski. Bu dengeyi ve yatırımcının davranışını bilinmesinin önemini vurgulayarak günümüz finansal yapısına yansıyan yönleri örneklerle ve grafiklerle ortaya konulmuştur.

Bu kısımda 3 bölüme yer verilmiş olup (14-16. bölümler); 14. bölümde (s. 489-524), İslâmî yatırımlarda risk-getiri ilişkisi ve portföy teorisi ele alınmış; 15. bölümde (s. 525-554), İslâmî firmalarda sermaye maliyeti ve sermaye yapısı kararları irdelenmiş ve 16. bölümde ise (s. 555-580), İslâmî firmalarda uzun vadeli finansman alternatifleri ve temettü politikaları işlenmiştir.

6. Kısımda (s. 581-633) borç yönetimi çerçevesinde türev ürünler (swap, opsiyon, vadeli sözleşmeler, vd.) ele alınarak iki bölüme detaylandırılmış olup (17-18. bölümler); 17. bölümde (s. 583-610), borç yönetimi (swaplar, opsiyonlar, tavan ve taban sözleşmeleri, vadeli döviz ve faiz sözleşmeleri, finansal gelecek sözleşmeleri) ele alınmış; 18. bölümde (s. 611-633), İslâmî firmalarda borç yönetimi (swaplar, opsiyonlar, tavan ve taban sözleşmeleri, vadeli döviz ve faiz sözleşmeleri, finansal gelecek sözleşmeleri) işlenmiştir.

Kitabın son kısmında (7. Kısım: s. 635-767), İslami finansal yönetiminde özel konular dört bölüm halinde ele alınmış olup (19-22. bölümler); 19. bölümde (s. 637-664), İslâmî firmalarda büyüme, birleşmeler, satın almalar ve holdingler konuları üzerinde durulmuş; 20. bölümde (s. 665-687), İslâmî firmalarda başarısızlık olayı ve finansal krizler ele alınmış; 21. bölümde (s. 689-712), İslâmî firmalarda uluslararası finansal yönetim ve finansal kararlar konuları incelenmiş ve 22. bölümde ise (s. 713-767), İslâmî finansal yönetim örnek uygulamaları (vaka analizlerini) ele alınmıştır.

Kitabın bütününde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilmekle beraber finansal yönetim konusu gereği teknik terimler de sıklıkla kullanılmıştır. Kitabın her bir kısmı ve bölümü kendi içinde müstakil bir konu girişi ile başlayarak tedrici bir konu akışı içinde konu anlatımını gerçekleştirmiş olup yeri geldikçe her bir konu hayatın içinden örneklerle pratik yapılmaya çalışılmıştır. Böylece hayattan kopuk bir teorik anlatım yerine hayatın içinden örneklerle örtüşen ve uygulanabilen bir İslam finans yönetim modeli konvansiyonel finansal yönetimle mukayeseli olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bu sunum esnasında özellikle İslam finansı ile ilgili alanda konunun uzmanı kişi ve kurumların görüşlerine ve fetvalarına kitabın ek kısmında topluca yer verilmiştir. Bu anlatım tarzına bir örnek olarak 5. bölümde ele alınan “finansal sistem ve faiz” konusu verilebilir: 1. kesimde konvansiyonel finansa göre para ve faiz konusu ele alınmış, paranın zaman değerinin ölçülmesi, faizin bileşenleri ele alınarak basit ve bileşik faiz hesaplamaları ilgili formüller ve grafiklerle anlatılmış ve 2. kesimde İslam hukuku ile örtüşen “İslami finansal sistem

ve faiz” anlayışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuçta paranın sadece gelir giderde aracı konumda olduğundan hareketle faiz gibi bir maliyetin olamayacağı görüşünü ortaya koyarken “paranın ticari değeri” olabileceği görüşünden hareketle paranın “zaman değeri” ile “ticari değeri” arasında bir ayrıma gitmiştir. Paranın “zaman değeri” onaylanmazken satıştaki “paranın ticari değeri” onaylanmıştır (s. 12, 159). Yani vadeli satıştaki vadeye karşılık gelen paranın ticari değeri “vade farkı olarak” onaylanmıştır. Ancak bu konuda paranın ticari değerinin, zaman değerinden ayrılmasının gerekçelerine ve temel farklara daha açık net bir açıklama getirilmesine ihtiyaç vardır. Zira vadeli satıştaki ribevi bir mal zaman gerekçesi ile helal olarak fazlalığı hak ettiği halde aynı malın bedeli para dışında başka bir ribevi mal ile fazlasıyla ödenmek istendiğinde niçin helal olmadığının açıklanması kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Daha net açıklamalar getirilmesi okuyucunun muhtemel kafa karışıklığını giderecektir. Böyle kapsamlı bir kitapta okuyucu bu yönde bir açıklama beklemektedir.

Nobel yayınları tarafından yayınlanan İslami Finansal Yönetim-Sistem ve Uygulama (Konvansiyonel Finansla Mukayeseli) adlı bu eser yukarıda ifade edilen geniş konu yelpazesi ile teori ve pratiği bir arada görmek isteyen lisans öğrencileri, lisansüstü öğrencileri, sahada uzman olarak çalışan finans yöneticileri ve meraklıları için temel teşkil edecek niteliktedir.